

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Національної академії

внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Руслан СЕРБИН

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Шапаренка Олександра Сергійовича «Адміністративно-правовий статус помічника судді» поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 25 жовтня 2022 року (протокол № 14)

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри поліцейської діяльності від 04 червня 2026 року

Присутні:

проректор, доктор юридичних наук, професор Тарасенко О.С.;

кафедра адміністративного права та процесу: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор Доценко О.С.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Пастух І.Д.; професор кафедри, доктор політичних наук, професор Співак М.В.;

кафедра поліцейської діяльності: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, професор Братель С.Г. (*головуючий, рецензент*); професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Варивода В.І.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Золотарьова Н.І.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Білик В.М.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Дрозд О.Ю.; аспірант відділу аспірантури (ад'юнктури) і докторантури Шапаренко О.С.;

кафедра адміністративно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології: професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Шевчук Г.В.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Булик І.Л. (*рецензент*); доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Бухтіярова І.Г.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Куліков В.А.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Савранчук Л.Л.;

відділ організації наукової діяльності: провідний науковий співробітник, кандидат юридичних наук, старший дослідник Бондар С.В.

Були присутні 6 докторів наук та 9 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта відділу аспірантури (ад'юнктури) і докторантури Національної академії внутрішніх справ Шапаренка Олександра Сергійовича «Адміністративно-правовий статус помічника судді», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Шапаренка Олександра Сергійовича про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано насамперед актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, здобувачем доведено до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформульовано та обґрунтовано наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена тим, що відповідно до конституційних приписів, захист державного суверенітету, територіальної цілісності, а також гарантування економічної та інформаційної безпеки України імперативно кваліфікуються як фундаментальні функції держави та консолідований обов'язок усього Українського народу. Реалізація зазначених конституційних засад неможлива без існування ефективного сектору безпеки й оборони, здатного забезпечувати відсіч і стримування збройної агресії, а також підтримувати належний рівень військової дисципліни та правопорядку у військових формуваннях. Особливого значення ці питання набули в умовах триваючої збройної агресії російської федерації проти України та запровадження правового режиму воєнного стану.

Однією з необхідних умов забезпечення боєздатності військових формувань є неухильне виконання військовослужбовцями покладених на них обов'язків під час ведення бойових дій. Самовільне залишення поля бою або відмова під час бою діяти зброєю створюють безпосередню загрозу життю і здоров'ю інших військовослужбовців, негативно впливають на виконання бойових завдань, підривають військову дисципліну та здатні спричинити істотну шкоду обороноздатності держави. У зв'язку з цим дослідження причин, умов, закономірностей вчинення таких діянь та розроблення ефективної системи їх запобігання набуває особливої актуальності як для науки кримінології, так і для практики забезпечення військового правопорядку.

Вказані принципи визнані і на рівні міжнародного та європейського співтовариства. Україна, будучи повноправним учасником міжнародної спільноти, прагне привести вітчизняну систему судоустрою до світових та європейських стандартів. І хоча на сьогодні ще не можна стверджувати про повну імплементацію та реалізацію вказаних вище принципів, все ж таки варто звернути увагу на те, що із часу здобуття незалежності наша держава перебуває

у перманентному процесі реформування судової гілки влади і судової системи. Відтак, питання визначення адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу не втрачає актуальності та важливості для України.

Теоретичну основу дисертаційного дослідження складають праці таких вітчизняних і зарубіжних учених у різних галузях юридичної науки, присвячених проблематиці організаційного забезпечення судової гілки влади, як: В. Аверянов, А. Боровик, В. Бринцев, М. Вільгушинський, С. Глущенко, Ю. Грошевий, О. Джафарова, О. Дудченко, В. Журавський, А. Заєць, Р. Кирилюк, А. Ключко, В. Ковальчук, М. Козюбра, А. Колодій, В. Кондратенко, В. Кривенко, Р. Куйбіда, І. Марочкін, Л. Москвич, І. Назаров, В. Нор, Д. Письменний, М. Погорецький, С. Прилуцький, Ю. Притика, П. Пшенова, Я. Романюк, М. Руденко, А. Селіванов, В. Сердюк, Н. Сібільова, О. Скакун, О. Скрипнюк, М. Цвік, І. Юревич, О. Яновська та ін.

Проте, проблематика дослідження потребує більш конкретного системного бачення щодо визначення проблемних питань реалізації адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу у сучасних умовах розвитку.

Метою дисертаційного дослідження є вироблення нових підходів до сутності правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу, формулювання науково-обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо їх удосконалення.

Поставлена мета зумовить необхідність розв'язання таких *завдань*:

- визначити поняття та сутність інституту патронатної служби;
- окреслити місце помічника судді в системі суб'єктів організаційного забезпечення судового процесу;
- сформулювати поняття та з'ясувати структуру правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу;
- окреслити правові засади та принципи діяльності помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу;
- розкрити правову природу повноважень помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу;
- з'ясувати коло юридичних гарантій діяльності помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу;
- з'ясувати види та коло підстав юридичної відповідальності помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу;
- визначити види та форми взаємодії помічника судді з іншими суб'єктами організаційного забезпечення судового процесу та суддею;
- сформулювати напрямки удосконалення адміністративно-правового регулювання правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу.

Об'єкт дослідження – сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі організаційного забезпечення судового процесу.

Предмет дослідження – адміністративно-правовий статус помічника судді.

Реалізація мети та завдань дисертаційного дослідження зумовлює

застосування комплексного методологічного інструментарію, що поєднує загальнонаукові та спеціальні методи. Для добору й первинної систематизації фактичного матеріалу залучено такі загальні методи наукового пізнання, як спостереження, порівняння, аналіз, аналогія, індукція та дедукція. Специфіку предмета дослідження розкрито через систему спеціальних методів, зокрема формально-логічного, теоретико-прогностичного, організаційно-правового та структурно-функціонального.

Застосування логіко-семантичного методу уможливило поглиблення понятійно-категоріального апарату дослідження, зокрема через експлікацію сутнісного змісту таких базових категорій, як «патронатна служба» та «адміністративно-правовий статус помічника судді» (підрозділи 1.1., 1.2., 1.3., 2.1., 3.1.). Системний метод використовувався під час визначення структури адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу (підрозділи 1.2., 1.3., 1.4., 2.2., 2.3., 3.1.).

Історико-правовий метод дозволить проаналізувати генезис формування та становлення інституту помічників судді в системі суб'єктів організаційного забезпечення судового процесу (підрозділ 1.1., 2.1., 2.2., 2.3.). Методи класифікації, групування, системно-функціональний застосовано для дослідження повноважень, гарантій та підстав юридичної відповідальності помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу, а також під час аналізу нормативно-правових актів або їх проектів, що регламентують зазначені відносини (підрозділи 2.2., 2.3., 3.2.). За допомогою спеціально-юридичного і статистичного методів з'ясовано види та форми взаємодії помічника судді з іншими суб'єктами організаційного забезпечення судового процесу та суддею (підрозділ 3.1.).

Методи групування та структурно-логічний допомогли визначити коло суб'єктів організаційного забезпечення судового процесу та місце в ньому помічника судді (підрозділ 1.2., 1.3.). Системно-структурний метод уможливив характеристику підходів до розвитку адміністративного законодавства в частині окреслення пріоритетних напрямів удосконалення адміністративно-правового статусу помічника судді (підрозділи 1.1., 1.2.). За допомогою гносеологічного методу дослідження було з'ясовано поняття, особливості, завдання та принципи діяльності помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу (підрозділ 1.1.).

Науково-теоретичне підґрунтя дисертації стануть праці фахівців у галузі загальної теорії держави і права, управління, адміністративного права інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників. Нормативною базою дисертації є Конституція України, законодавчі акти України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, нормативно-правові акти суддівського врядування. Інформаційну базу дослідження становлять політико-правова публіцистика, статистичні матеріали діяльності помічників суддів та звіти Державної судової адміністрації України.

Дисертаційне дослідження вперше оцінюватиме перспективи та можливість вироблення концептуально нової моделі адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу,

шляхом опрацювання його змісту, особливостей та процедур виконання повноважень останнього із врахуванням сучасних тенденцій державотворення. Планується запропонувати розв'язання проблеми в контексті визначення правової природи патронатної служби, формулювання науково-обґрунтованих пропозицій та рекомендацій із врахуванням міжнародного досвіду тощо. У дисертації було аргументовано також деякі положення, що становлять наукову новизну, а саме:

вперше:

– з метою комплексного забезпечення організацного процесу судового процесу запропоновано укласти стратегічну дорожку карту щодо систематизації та внесення змін до законодавства України, що регулює діяльність усіх учасників судового процесу, що мають функції, щодо його забезпечення, а саме: Положення про помічника судді, пропонується викласти в редакції закону України, доопрацювавши при цьому його правовий статусу щодо підпорядкованості та взаємодії з апаратом суду та суддею в розрізі підпорядкованості тощо; Кодексу законів про працю та Закону України «Про державну службу», щодо приведення у відповідність до інших норм і положень, що регулюють функціонування помічника судді, як представника патронатної служби та як державного службовця тощо;

– визначено і встановлено що такі напрями взаємодії щодо організаційного забезпечення судового процесу як взаємодія із: суддею, секретарем судового засідання, судовим розпорядником, підрозділом організаційно-аналітичного забезпечення діяльності суду та канцелярією суду, уможливають виконання помічником судді покладених на нього обов'язків і реалізації права, що прямо співвідноситься з забезпеченням прав і свобод людини і громадянина;

– виокремлено і охарактеризовано основні види відповідальності помічника судді як державного службовця, що є працівником апарату суду до кола яких відноситься перш за все кримінальна відповідальність, адміністративна та дисциплінарна відповідальність. На думку автора чільним необхідно підкреслити, що види юридичної відповідальності помічника судді слід розділити на групи підстав притягнення до відповідальності, а саме: порушення, невиконання, неповне виконання обов'язків покладених на помічника судді як спеціального суб'єкта; порушення антикорупційного законодавства помічником судді, як державним службовцем тощо;

удосконалено:

– зміст і сутність розуміння категорії патронатна служба в системі державної служби, котра розуміється як інститут зі спеціалізованим статусом, що має обов'язки та комплекс повноважень щодо сприяння в реалізації функцій державної служби, посадовців спеціальної категорії, до кола яких віднесено також і суддю;

– наукові напрацювання щодо визначення повноважень помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу, котрі мають поліваріативне спрямування, враховуючи функціонал судді та всього суду, відповідної спеціалізації та поділяються на: суто організаційні; процесуальні; внутрішньо взаємодіючі;

– розуміння змісту та сутності напрямів удосконалення адміністративно-правового механізму діяльності помічника судді, щодо організаційного забезпечення судового процесу, до кола яких належать віднести необхідність внесення змін у різні нормативно-правові акти, котрі врегульовують взаємини (адміністративно-правове законодавство, трудове законодавство, законодавство в сфері державної служби та законодавство у сфері відправлення правосуддя);

дістало подальший розвиток:

– підходи до більш глибокої та структурованої імплементації концепції взаємодії під час організаційного забезпечення судового процесу та конкретного судового засідання, як інструменту демократії та реалізації й фактичного втілення принципу змагальності;

– напрями подальших наукових досліджень, що спрямовані на оптимізацію функціонування механізму організаційного забезпечення судового засідання крізь призму конкретного судового кейсу, без взаємопов'язання предмета дослідження з конкретним суб'єктом організації даного процесу.

Основні положення та висновки дослідження, сформульовані в дисертації, відображено в 9 наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у журналах, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, а також п'ять тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Після закінчення доповіді здобувачу присутніми були поставлені наступні питання:

Братель С.Г.: Надайте класифікацію організаційних повноважень помічника судді.

Відповідь: Дякую за запитання. Заочна форма охоплює комплекс підготовчих, аналітичних та організаційних заходів, що здійснюються поза межами безпосереднього судового засідання. До таких повноважень належать добір та аналіз нормативно-правових актів і матеріалів судової практики, необхідних для розгляду конкретної справи, попередня підготовка та оформлення матеріалів судових справ, підготовка проєктів судових рішень, запитів, листів та інших документів, пов'язаних із судовим розглядом, а також оформлення копій судових рішень для їх подальшого направлення учасникам справи відповідно до вимог процесуального законодавства. Своєю чергою, очна форма участі помічника судді пов'язана з його безпосереднім залученням до організації та проведення судового засідання. Одним із проявів такої участі є виконання функцій секретаря судового засідання у випадках, передбачених законодавством та внутрішніми актами судової влади. У цьому разі діяльність помічника судді спрямовується на забезпечення належного процесуального супроводу судового розгляду та організацію роботи під час проведення судового засідання.

Пастух І.Д.: Що Ви розумієте під інститутом патронатної служби.

Відповідь: Дякую за запитання. Інститут патронатної служби нами визначено як нормативно врегульоване явище, що виступає інструментом організаційного та інституційного забезпечення діяльності органів державної влади та посадових осіб. Сутність цього інституту в системі правосуддя полягає

у наділенні помічника судді, як представника патронатної служби та водночас посадової особи апарату суду, виключним комплексом повноважень. Це забезпечує виконання функцій судді як в організаційній сфері, так і безпосередньо у сфері відправлення правосуддя. Досліджено, що патронатна служба є специфічною складовою публічної служби, яка базується на принципі особистої довіри, що зумовлює особливий порядок вступу на посаду та звільнення.

Доценко О.С.: У чому полягає подвійна природа повноважень помічника судді?

Відповідь: Дякую за запитання. Повноваження помічника судді мають подвійну природу: організаційно-управлінську та аналітичну. Вони спрямовані на оптимізацію процесу відправлення правосуддя та реалізацію завдань суду як інституції. За своїм змістом повноваження є поліваріативними та поділяються на суто організаційні (підготовка справ, оформлення документів), процесуальні (заміна секретаря) та внутрішньо взаємодіючі (координація з апаратом). Ці повноваження формуються не лише з прав та обов'язків самого помічника, а й витікають із статусу самого суду та завдань його функціонування.

Варивода В.І.: Визначте основоположні принципи діяльності помічника судді.

Відповідь: Дякую за запитання. До основоположних принципів діяльності помічника судді слід віднести: верховенство права (пріоритет прав людини), законність (дія виключно в межах повноважень), професіоналізм (компетентне виконання обов'язків), а також патріотизм, добросовісність, ефективність, прозорість та стабільність. Ці принципи є засадничими для забезпечення незалежності та неупередженості судової влади в умовах сучасних демократичних викликів.

Куліков В.А.: Визначте шляхи реформування правового статусу помічника судді та забезпечення його професійної стабільності.

Відповідь: Дякую за запитання. Для оновлення статусу помічника судді пропонується реалізація наступної стратегії: 1) ухвалення стратегічної «дорожньої карти» та викладення Положення про помічника судді у формі окремого Закону України для більш чіткої деталізації повноважень; 2) внесення змін до Закону України «Про державну службу» та Кодексу законів про працю, щоб уникнути автоматичного звільнення помічника у разі припинення повноважень його судді. Це забезпечить працівнику право на переведення на релевантну посаду та подальше просування по службі; 3) чітке розмежування повноважень між помічником судді та керівником апарату суду, що дозволить уникнути корупційних ризиків.

Савранчук Л.Л.: Визначте основні форми багатоаспектної взаємодії помічника судді в межах судової системи.

Відповідь: Дякую за запитання. Взаємодія помічника судді є комплексним процесом, що реалізується у трьох основних напрямках: 1) безпосередньо із суддею: виконання патронатної функції та безпосередня участь у підготовці проєктів судових рішень; 2) з учасниками судового процесу (секретарем та розпорядником): координація дій під час проведення засідань та забезпечення

належної фіксації процесу; 3) з адміністративними підрозділами (канцелярією та аналітичним відділом): реєстрація документів, робота зі статистикою та узагальнення судової практики. Такі дії є проявом внутрішньо взаємодіючих повноважень помічника, спрямованих на координацію з апаратом суду. Ця багатовекторна взаємодія має на меті забезпечення цілісності механізму правосуддя та реалізацію фундаментального принципу змагальності.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається науковому керівнику.

Науковий керівник, кандидат юридичних наук, доцент Білик В.М., який зазначив, що підготовлена Шапаренком Олександром Сергійовичем дисертація на тему «Адміністративно-правовий статус помічника судді» є результатом наполегливої науково-теоретичної та практичної діяльності.

Індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план Олександр Сергійович виконав у повному обсязі.

Дисертаційна робота має яскраво виражений об'єктно-орієнтований характер, що і зумовило пошук підходів та способів визначення адміністративно-правового статусу помічника судді з використанням найпридатніших положень зарубіжного досвіду. Поставлені завдання та вибрані методи дослідження дозволили автору досягнути мету дослідження. У виконаному дослідженні слід відзначити комплексність розробок автора, логіку дослідження, переконливість подання матеріалу, обґрунтованість розробок, науковий стиль їхнього надання. Відмітною рисою дослідження є ґрунтовний теоретичний базис дослідження.

Зміст дисертації відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності. Дисертація є самостійною, завершеною роботою. Предметне поле дослідження сформовано з використанням відповідних загальнонаукових принципів.

Проведене дослідження дозволило автору отримати низку наукових результатів, яким властива наукова новизна, формулювання якої дає підстави визнати його змістовим та обґрунтованим. Сформульовані у дисертації пропозиції використовуються у практичній діяльності судів.

Дисертація є самостійною, завершеною роботою, написаною зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації відповідає встановленим МОН України вимогам.

Загалом дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Шапаренко Олександр Сергійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Після цього було надано слово **рецензентам** роботи:

Кандидат юридичних наук, професор Братель С.Г. зазначив, що актуальність дисертації Шапаренка Олександра Сергійовича не викликає сумнівів. За мету Олександр Сергійович поставив собі опрацювання сучасної

наукової думки щодо адміністративно-правового статусу помічника судді. Проведений аналіз кваліфікаційної наукової праці дозволяє стверджувати, що в результаті проведеного дослідження автор досягнув визначеної мети та вирішив поставлені завдання. При цьому сформульовані висновки та пропозиції є достатньо аргументовані та оригінальні, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці. Питання, які розглядаються в кваліфікаційній науковій праці, автором розкриті на високому методологічному рівні.

Відтак, автором здійснено значний обсяг роботи. У дослідженні вдало, послідовно та логічно викладено і розкрито головні питання, зазначені у змісті. Все це дає підстави вважати, що мета дослідження досягнута, а його завдання реалізовані.

Варто вказати, що дисертація Шапаренка Олександра Сергійовича на тему «Адміністративно-правовий статус помічника судді» виконана на високому рівні та відповідає вимогам МОН України, що ставляться до дисертацій та може бути рекомендована до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Булик І.Л. підкреслила, що дисертаційне дослідження Шапаренка Олександра Сергійовича на тему «Адміністративно-правовий статус помічника судді» виконано якісно та на високому науковому рівні. Основні результати досліджень автора достатньою мірою обґрунтовані. Їх наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони отримані в результаті аналітичної роботи. Позитивним моментом роботи є вміння автора обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію із вченими, послідовно, логічно та системно викладати матеріал.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження вперше оцінює перспективи та можливість вироблення концептуально нової моделі адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу, шляхом опрацювання його змісту, особливостей та процедур виконання повноважень останнього із врахуванням сучасних тенденцій державотворення.

Для досягнення завдань автор логічно побудував структуру роботи та окреслив завдання дослідження, також вдалим є вибір низки загальнонаукових та спеціально-правових методів пізнання, застосування яких визначались об'єктом та предметом дослідження.

Дисертаційне дослідження є завершеним, виконане самостійно та відповідає вимогам, які висуваються для подібного виду наукових праць.

В цілому, як свідчить зміст роботи, до захисту подано завершене наукове дослідження, яке містить низку наукових положень, що у своїй сукупності роблять значний внесок у наукову теорію та правозастосовну діяльність. Загальна оцінка роботи є позитивною, дисертація може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Кандидат юридичних наук, доцент Варивода В.І., який відзначив, що Шапаренко О.С. у своїй кваліфікаційній науковій праці досягнув поставленої мети. Автором чітко окреслені і логічно побудовані мета та завдання дослідження, обґрунтовано теоретичні та методичні підходи щодо їх виконання, розроблено і апробовано відповідні пропозиції, які у своїй комплексності є науковим шляхом вирішення поставлених завдань.

У дисертації запропоновано низку нових положень, змін до чинного законодавства України, сформульовано висновки, що мають важливе теоретичне і практичне значення.

Отже, кваліфікаційна наукова праця є самостійним, завершеним, комплексним дослідженням, в якому обґрунтовується низка наукових положень та висновків, нових у теоретичному плані й важливих для юридичної практики, що у сукупності вирішують завдання науки адміністративного права і процесу.

Доктор юридичних наук, професор Доценко О.С., який наголосив, що здобувачем продемонстровано високий рівень апробації дисертації, основні ідеї та висновки яких, лягли в основу наукових позицій. Заслужує уваги науковий підхід щодо визначення та виокремлення особливостей адміністративно-правового статусу помічника судді.

Все це дозволяє обґрунтувати висновок про високий рівень основних положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у кваліфікаційній науковій праці, їхню репрезентативність. Тому, подане дисертаційне дослідження має закінчений вигляд. Його зміст має внутрішню логічну побудову.

Таким чином, дисертаційне дослідження є самостійним, завершеним, комплексним, в якому обґрунтовується низка наукових положень та висновків, нових у теоретичному плані й важливих для юридичної практики, що у сукупності вирішують завдання науки адміністративного права і процесу.

Кандидат юридичних наук, доцент Савранчук Л.Л., яка підкресла, що ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані в дисертації визначається декількома обставинами. Перш за все, автор достатньо повно вивчив та проаналізував наукову літературу як загальнотеоретичного, так і спеціального характеру, яка стосувалася тематики дослідження. Варто відзначити сумлінне використання здобувачем різнопланової джерельної бази, яка стосується проблематики дослідження. Дисертант використовує науковий стиль полеміки, зрозумілу та логічну мову викладу, що вказує на вдало обрану власну методику дослідження та раціональне використання загальнонаукових та спеціальних методів пізнання.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому що у відповідності до змісту та характеру розглянутих питань дисертація є однією із перш спроб комплексно, на монографічному рівні сформулювати перспективні напрями вдосконалення адміністративного законодавства у досліджуваній сфері. Безумовно, дисертація містить елементи наукової новизни. Тому дисертаційна

робота Шапаренка О.С. заслуговує на рекомендацію до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Шапаренко Олександр Сергійович висловив виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку його дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприяли вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції його подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів щодо дисертації Шапаренка Олександра Сергійовича «Адміністративно-правовий статус помічника судді»

Дисертація Шапаренка Олександра Сергійовича «Адміністративно-правовий статус помічника судді», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Відповідно до конституційних приписів, захист державного суверенітету, територіальної цілісності, а також гарантування економічної та інформаційної безпеки України імперативно кваліфікуються як фундаментальні функції держави та консолідований обов'язок усього Українського народу. Реалізація зазначених конституційних засад неможлива без існування ефективного сектору безпеки й оборони, здатного забезпечувати відсіч і стримування збройної агресії, а також підтримувати належний рівень військової дисципліни та правопорядку у військових формуваннях. Особливого значення ці питання набули в умовах триваючої збройної агресії російської федерації проти України та запровадження правового режиму воєнного стану.

Однією з необхідних умов забезпечення боєздатності військових формувань є неухильне виконання військовослужбовцями покладених на них обов'язків під час ведення бойових дій. Самовільне залишення поля бою або відмова під час бою діяти зброєю створюють безпосередню загрозу життю і здоров'ю інших військовослужбовців, негативно впливають на виконання бойових завдань, підривають військову дисципліну та здатні спричинити істотну шкоду обороноздатності держави. У зв'язку з цим дослідження причин, умов, закономірностей вчинення таких діянь та розроблення ефективної системи їх запобігання набуває особливої актуальності як для науки кримінології, так і для практики забезпечення військового правопорядку.

Вказані принципи визнані і на рівні міжнародного та європейського співтовариства. Україна, будучи повноправним учасником міжнародної спільноти, прагне привести вітчизняну систему судоустрою до світових та європейських стандартів. І хоча на сьогодні ще не можна стверджувати про повну імплементацію та реалізацію вказаних вище принципів, все ж таки варто

звернути увагу на те, що із часу здобуття незалежності наша держава перебуває у перманентному процесі реформування судової гілки влади і судової системи. Відтак, питання визначення адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу не втрачає актуальності та важливості для України.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Теоретичну основу дисертаційного дослідження складають праці таких вітчизняних і зарубіжних учених у різних галузях юридичної науки, присвячених проблематиці організаційного забезпечення судової гілки влади, як: В. Аверьянов, А. Боровик, В. Бринцев, М. Вільгушинський, С. Глущенко, Ю. Грошевий, О. Джафарова, О. Дудченко, В. Журавський, А. Заєць, Р. Кирилук, А. Клочко, В. Ковальчук, М. Козюбра, А. Колодій, В. Кондратенко, В. Кривенко, Р. Куйбіда, І. Марочкін, Л. Москвич, І. Назаров, В. Нор, Д. Письменний, М. Погорецький, С. Прилуцький, Ю. Притика, П. Пшенова, Я. Романюк, М. Руденко, А. Селіванов, В. Сердюк, Н. Сібільова, О. Скакун, О. Скрипнюк, М. Цвік, І. Юревич, О. Яновська та ін.

Проте, проблематика дослідження потребує більш конкретного системного бачення щодо визначення проблемних питань реалізації адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу у сучасних умовах розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Обрана тема дисертаційного дослідження спрямована на виконання основних положень Указів Президента «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020»», «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»; Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03 березня 2016 р. та відповідає Пріоритетним напрямкам наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ. Крім цього, тема дисертаційного дослідження відповідає тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС від 11.06.2020 № 454).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 25 жовтня 2022 року (протокол № 14).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є вироблення нових підходів до сутності правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу, формулювання науково-обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо їх удосконалення.

Поставлена мета зумовить необхідність розв'язання таких *завдань*:

- визначити поняття та сутність інституту патронатної служби;
- окреслити місце помічника судді в системі суб'єктів організаційного забезпечення судового процесу;
- сформулювати поняття та з'ясувати структуру правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу;
- окреслити правові засади та принципи діяльності помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу;

- розкрити правову природу повноважень помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу;
- з'ясувати коло юридичних гарантій діяльності помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу;
- з'ясувати види та коло підстав юридичної відповідальності помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу;
- визначити види та форми взаємодії помічника судді з іншими суб'єктами організаційного забезпечення судового процесу та суддею;
- сформулювати напрямки удосконалення адміністративно-правового регулювання правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу.

Об'єкт дослідження – сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі організаційного забезпечення судового процесу.

Предмет дослідження – адміністративно-правовий статус помічника судді.

Методи дослідження. Реалізація мети та завдань дисертаційного дослідження зумовлює застосування комплексного методологічного інструментарію, що поєднує загальнонаукові та спеціальні методи. Для добору й первинної систематизації фактичного матеріалу залучено такі загальні методи наукового пізнання, як спостереження, порівняння, аналіз, аналогія, індукція та дедукція. Специфіку предмета дослідження розкрито через систему спеціальних методів, зокрема формально-логічного, теоретико-прогностичного, організаційно-правового та структурно-функціонального.

Застосування логіко-семантичного методу уможливило поглиблення понятійно-категоріального апарату дослідження, зокрема через експлікацію сутнісного змісту таких базових категорій, як «патронатна служба» та «адміністративно-правовий статус помічника судді» (підрозділи 1.1., 1.2., 1.3., 2.1., 3.1.). Системний метод використовувався під час визначення структури адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу (підрозділи 1.2., 1.3., 1.4., 2.2., 2.3., 3.1.).

Історико-правовий метод дозволить проаналізувати генезис формування та становлення інституту помічників судді в системі суб'єктів організаційного забезпечення судового процесу (підрозділ 1.1., 2.1., 2.2., 2.3.). Методи класифікації, групування, системно-функціональний застосовано для дослідження повноважень, гарантій та підстав юридичної відповідальності помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу, а також під час аналізу нормативно-правових актів або їх проектів, що регламентують зазначені відносини (підрозділи 2.2., 2.3., 3.2.). За допомогою спеціально-юридичного і статистичного методів з'ясовано види та форми взаємодії помічника судді з іншими суб'єктами організаційного забезпечення судового процесу та суддею (підрозділ 3.1.).

Методи групування та структурно-логічний допомогли визначити коло суб'єктів організаційного забезпечення судового процесу та місце в ньому помічника судді (підрозділ 1.2., 1.3.). Системно-структурний метод уможливив характеристику підходів до розвитку адміністративного законодавства в

частині окреслення пріоритетних напрямів удосконалення адміністративно-правового статусу помічника судді (підрозділи 1.1., 1.2.). За допомогою гносеологічного методу дослідження було з'ясовано поняття, особливості, завдання та принципи діяльності помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу (підрозділ 1.1.).

Науково-теоретичне підґрунтя дисертації стануть праці фахівців у галузі загальної теорії держави і права, управління, адміністративного права інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників. Нормативною базою дисертації є Конституція України, законодавчі акти України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, нормативно-правові акти суддівського врядування. Інформаційну базу дослідження становлять політико-правова публіцистика, статистичні матеріали діяльності помічників суддів та звіти Державної судової адміністрації України.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертаційне дослідження вперше оцінюватиме перспективи та можливість вироблення концептуально нової моделі адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу, шляхом опрацювання його змісту, особливостей та процедур виконання повноважень останнього із врахуванням сучасних тенденцій державотворення. Планується запропонувати розв'язання проблеми в контексті визначення правової природи патронатної служби, формулювання науково-обґрунтованих пропозицій та рекомендацій із врахуванням міжнародного досвіду тощо. У дисертації було аргументовано також деякі положення, що становлять наукову новизну, а саме:

вперше:

– з метою комплексного забезпечення організаційного процесу судового процесу запропоновано укласти стратегічну дорожку карту щодо систематизації та внесення змін до законодавства України, що регулює діяльність усіх учасників судового процесу, що мають функції, щодо його забезпечення, а саме: Положення про помічника судді, пропонується викласти в редакції закону України, доопрацювавши при цьому його правовий статус щодо підпорядкованості та взаємодії з апаратом суду та суддею в розрізі підпорядкованості тощо; Кодексу законів про працю та Закону України «Про державну службу», щодо приведення у відповідність до інших норм і положень, що регулюють функціонування помічника судді, як представника патронатної служби та як державного службовця тощо;

– визначено і встановлено що такі напрями взаємодії щодо організаційного забезпечення судового процесу як взаємодія із: суддею, секретарем судового засідання, судовим розпорядником, підрозділом організаційно-аналітичного забезпечення діяльності суду та канцелярією суду, уможливають виконання помічником судді покладених на нього обов'язків і реалізації права, що прямо співвідноситься з забезпеченням прав і свобод людини і громадянина;

– виокремлено і охарактеризовано основні види відповідальності помічника судді як державного службовця, що є працівником апарату суду до кола яких відноситься перш за все кримінальна відповідальність, адміністративна та дисциплінарна відповідальність. На думку автора чільним

необхідно підкреслити, що види юридичної відповідальності помічника судді слід розділити на групи підстав притягнення до відповідальності, а саме: порушення, невиконання, неповне виконання обов'язків покладених на помічника судді як спеціального суб'єкта; порушення антикорупційного законодавства помічником судді, як державним службовцем тощо;

удосконалено:

– зміст і сутність розуміння категорії патронатна служба в системі державної служби, котра розуміється як інститут зі спеціалізованим статусом, що має обов'язки та комплекс повноважень щодо сприяння в реалізації функцій державної служби, посадовців спеціальної категорії, до кола яких віднесено також і суддю;

– наукові напрацювання щодо визначення повноважень помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу, котрі мають поліваріативне спрямування, враховуючи функціонал судді та всього суду, відповідної спеціалізації та поділяються на: суто організаційні; процесуальні; внутрішньо взаємодіючі;

– розуміння змісту та сутності напрямів удосконалення адміністративно-правового механізму діяльності помічника судді, щодо організаційного забезпечення судового процесу, до кола яких належать віднести необхідність внесення змін у різні нормативно-правові акти, котрі врегульовують взаємини (адміністративно-правове законодавство, трудове законодавство, законодавство в сфері державної служби та законодавство у сфері відправлення правосуддя);

дістало подальший розвиток:

– підходи до більш глибокої та структурованої імплементації концепції взаємодії під час організаційного забезпечення судового процесу та конкретного судового засідання, як інструменту демократії та реалізації й фактичного втілення принципу змагальності;

– напрями подальших наукових досліджень, що спрямовані на оптимізацію функціонування механізму організаційного забезпечення судового засідання крізь призму конкретного судового кейсу, без взаємопов'язання предмета дослідження з конкретним суб'єктом організації даного процесу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес:

– *науково-дослідній сфері* – як основа для подальших наукових розробок сутності адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу (акт Національної академії внутрішніх справ № 175-нд від 20.05.2026);

– *правотворчості* – для вдосконалення законодавства у сфері організаційного забезпечення діяльності судів та статусу помічника судді;

– *правозастосовній діяльності* – для підвищення ефективності організаційного забезпечення діяльності судових органів, зокрема виконання помічником судді своїх повноважень;

– *освітньому процесі* – під час розробки навчальних посібників, методичних рекомендацій та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне процес», «Адміністративне судочинство», «Забезпечення

законності в публічному управлінні», «Публічна служба і кадрові процеси» (акт Національної академії внутрішніх справ № 174-оп від 20.05.2026).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднено та обговорено на трьох міжнародних науково-практичних конференціях: «Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України» (м. Київ, 19–20 жовтня 2022 р.); «Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 25–26 січня 2023 р.); «Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 15–16 лютого 2023 р.); «Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства» (м. Київ, 20–21 квітня 2023 р.); «Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 07–08 лютого 2024 р.).

Основні положення та висновки дослідження, сформульовані в дисертації, відображено в 9 наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у журналах, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, а також п'ять тези доповідей на науково-практичних конференціях, зокрема:

1. Шапаренко О. С. Поняття та структура правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 4. С. 171–175. DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.4.31>.

2. Шапаренко О. Правові засади діяльності помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу. *KELM. Knowledge, Education, Law, Management*. 2023. № 5 (57). Р. 246–249. DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.5.41>.

3. Shaparenko Oleksandr. Concept and essence of patronage service. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. № 4 (326). Р. 59–62. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2023.4.09>.

4. Shaparenko Oleksandr. Judicial assistant's powers in organisational support for court proceedings. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. № 6 (328). Pp. 74–77. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2023.6.13>.

5. Shaparenko Oleksandr. Type of and grounds for legal liability of a judicial assistant. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. № 5 (327). Р. 96–100. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2023.5.14>.

6. Шапаренко О. С. Патронатна служба як багатоаспектна правова категорія. *Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 19–20 жовтня 2022 р. / Науково-дослідний інститут публічного права. Київ, 2022. С. 21–23.

7. Шапаренко О. С. Форми взаємодії помічника судді з іншими суб'єктами організаційного забезпечення судового процесу та суддею. *Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 25–26 січня 2023 р. / Науково-дослідний інститут публічного права. Київ, 2023. С. 39–41.

8. Шапаренко О. С. Зміст і сутність діяльності помічника судді у контексті організаційного забезпечення. *Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 15–16 лютого 2023 р. / Науково-дослідний інститут публічного права. Київ, 2023. С. 17–20.

9. Шапаренко О. С. Повноваження помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу. *Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 20–21 квітня 2023 р. / Науково-дослідний інститут публічного права. Київ, 2023. С. 44–46.

10. Шапаренко О. С. Підстави юридичної відповідальності помічника судді. *Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 07–08 лютого 2024 р. / Науково-дослідний інститут публічного права. Київ, 2024. С. 71–73.

Характеристика особистості здобувача. Шапаренко Олександр Сергійович, 1990 року народження, освіта вища. У 2013 році закінчив Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» та отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Правознавство». У 2014 році закінчив Національну академію внутрішніх справ і отримав повну вищу освіту «магістр» за спеціальністю «Правознавство» та здобув кваліфікацію юриста. З вересня 2022 року по теперішній час аспірант відділу аспірантури (ад'юнктури) і докторантури Національної академії внутрішніх справ.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається із анотації, вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Дослідження адміністративно-правового статусу помічника судді є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 – «Право».

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Шапаренка Олександра Сергійовича «Адміністративно-правовий статус помічника судді».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Шапаренка Олександра Сергійовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого

постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями від 31 травня 2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Шапаренка Олександра Сергійовича «Адміністративно-правовий статус помічника судді», до разового захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 15, проти – немає, таких, що утримались – немає.

**Головуючий –
завідувач кафедри поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор**

Сергій БРАТЕЛЬ